

KIEL-WINDEWEER – DE AMSHOFF

In 1754 dienden de 800 inwoners van het plaatsje Windeweer bij de gemeente Groningen een verzoek in tot een eigen kerk met predikant. Hun verzoek werd vrijwel direct ingewilligd en in 1755 gaf de stad Groningen opdracht om deze veenkoloniale kerk met pastorie te bouwen. Vandaar dat de windvaan op de achthoekige dakruiter het wapen van de Stad draagt. Hendrik Amshoff had namens de stadbouwmeester toezicht op de bouw.

Het bewonersaantal van deze veenkolonie bleef echter zo hard groeien dat al een jaar na de ingebruikname van het gebouw, plannen werden gemaakt voor verdere uitbreiding. Reeds in 1763 werd de kerk vergroot tot een zaalkerk met een driezijdige sluiting. Het gebruik van de kleine steen en de smalle voeg is typerend voor metselwerk uit de 18e eeuw. De wanden zijn door middel van lisenen geled. Op de hoeken van de sluiting zijn de lisenen geknikt.

Merkwaardig is de koppeling van kerk en pastorie: een zeldzaamheid, die in de provincie alleen nog voorkomt in Oudeschans. Het verschil is dat in Kielwindeweer de boerderijachtige voorbouw de kerk geheel aan het zicht onttrekt. Het doet een beetje denken aan een schuilkerk, maar daar was geen reden voor. Alleen de dakruiter wijst op een kerkelijke accommodatie. Eind 19e eeuw werd de pastorie naar rechts uitgebreid en van een serre voorzien. Aan een der lange zijden kwam een ingangsportaaltje in een vormgeving die doet denken aan een Zwitserse chalet; een toen populaire stijl. De gedenksteen werd hierdoor wat aan het zicht onttrokken. Het Latijnse opschrift maakt melding van de stichting van de kerk door de stad en haar uitbreiding daarna.

Binnen is de preekstoel het belangrijkste item onder het groene vlak gedekte balkenplafond. De preekstoel werd gemaakt in 1756 en lijkt op de kansel van Hellingum. Hij is zeszijdig, gemaakt van solide eikenhout, met eenvoudig ingevulde panelen; de gebombeerde (bol gewelfde, uitgebogen) onderkuip heeft aan de onderzijde korbelen die uitlopen in een knop. De hoeken van de preekstoel zijn niet geaccentueerd zoals vaak zien bij preekstoelen uit de 17e en vroege 18e eeuw. Het klankbord werd hersteld, helaas met weinig gevoel voor finesse. Ook de trap naar de kansel, het meest onderhevig aan slijtage, werd vernieuwd. Opvallend fraai uitgevoerd zijn de dubbele kandelaar en de zandloperhouder.

De opstelling van de kerkbanken is merkwaardig: voorin staan de banken voor de notabelen evenwijdig aan de wanden, met daarvoor dwarsgeplaatste banken aan weerszijden van een middenpad. Achterin staan de banken alleen dwars. Het meubilair is, evenals de wandbetimmering, in imitatie-eiken geschilderd. De driezijdige sluiting is gevuld met een orgeltribune, rustend op gietijzeren zuiltjes. De balustrade, deels in de kleur van het plafond, doet sterk denken aan soortgelijke onderdelen aan villa's van rond 1900. Het orgelfront is loos. De pijpen zijn van massief hout met opgeschilderde labia. De torens worden bekroond met vazen en een lier. Voor de begeleiding van de gemeentezang is achter het loze front een pedaalharmonium opgesteld. Enkele kleine stukken uit de inventaris zijn nog vermeldenswaard: een koperen doopschaal op smeedijzeren stander en een tinnen avondmaalsstel met bekers uit 1156 en 1819.

In 2001 werden kerk en pastorie gerestaureerd waarna De Amshoff voor verschillende doeleinden wordt gebruikt.